

Ferenczi Enikő

Bese

(II.)

(Részlet a *Szarvasünő népe* című regényből)

Híre járt annak, hogy a Tányon túli törzseknél a nemzetségfő a legnagyobbik fiával gyakorolja a vezetést. Náluk, szarvasünő népénél, más volt szokásban: a legfiatalabb fiút, a családi tűzhely védelmezőjét, csupán atyja halála után: a méltóságjelek — a szarvasfejes ivócsanak és az ökörszarvból kifaragott, szármayas állatokkal díszített ivókürt — ünnepélyes átadásával választják vezetővé. Az őszek tanácskozásain ellenben évek óta részt vehet, hogy majdan zökkenőmentesen átválthassa a vezetést. Véleményét is minden alkalommal kikérik és fontolóra veszik. Törzsük törvényei szerint Tas vállalt magára bizonyos nemzetségfői tisztségeket (mint például a szószólóit, a napközöntő utáni közösséghez intézett bejelentéseket) apja rokkantsága óta... Ő csupán nemzetségfővé avatása után gyakorolhatja mindezeket. Türelmesen kivárja a pillanatot, minthogy apja halálát jelentené az ő vezérsége. Sietősen űzte el magától az ártó gondolatokat. Valóságosan is, egy keze fejére szállt böglyöt csapott agyon éppen. — De aztán csak visszatért hozzájuk. Sosem tudott általánosítás nélkül lezárni egy gondolatsort.

„Rontó dolgokat vonzanak rossz ötletek. Mindenütt ott ólálkodnak, settenkednek. Tőlünk függ, mennyit engedünk ezekből a közelünkbe!

Nem szabad ártó gondolatokkal beavatkozni a dolgok menetébe, mert felgyorsítják és rossz irányba terelik az eseményeket.

Békésen kell kivárni a dolgok kibontakozását. Ha lehetne, akkor...”

Felrezzent a tünődéséből, apja íja váratlanul a földre esett és a lábuk előtt port vert fel. „Máris testet öltött volna a bomlasztó gondolat? Csak nem érkezett el az idő...?” villant át az agyán. Aggódva pillantott elaggott apjára.

„Semmi baj sincs véle!”, lélegzett fel. Csupán eres és ráncos keze remegett erősen, pedig mindkettőt az összeaszott combjára fektette addigra. „Amióta keveset mozog, a nadrágja szára is milyen bő lett! Éppenséggel *fityeg*”, vette észre.

„Nem ura már az izmainak!”, állapította meg a régóta fér/fívá emberesedett Bese. Keménységet sugalló arcán ború suhant át. „Legalább néhány napig maradjon még a körünkben!”, fohászzkodott Égúrhoz és a szarvasbika lelkéhez. „Hadd ne bomoljon meg az aratás és az ünneplés rendje, hadd ne vegyüljön *üröm* az *örömbel*!” Lehajolt az ijért és apja keze ügyébe, a farönknek támasztotta.

Érd nagyon összeroskadt Emő halála óta. Évei súlyát érezte egyre erősebben a vállára telepedni. Nyomták, bénították, gyámoltalanították. Hol van már az az

erő, ami annyi esztendőn át szakadatlanul fakadt a belsejéből? A szívéből? Mostanában még a felálláshoz is erőt kell gyűjtenie! Különben nem megy. Mintha Emő távozásával lelkének fele és teljes életereje is elneszelt volna valamerre. Ő érezte pusztán: *az előtte járók után, odaátra.*

Halála napjáig rendben akarta tartani az íját, noha csalhatatlanul tudta, hogy ebben a földi életben soha többé nem lesz rá szüksége — jó, ha fiára vagy leányunokáira támaszkodva a falutűzhelyig eltipereg vagy ha nagyritkán, amikor kicsit erősebbnek érzi magát, vén lovát, Delit látogatja meg. Két leghűségesebb társa: íja és lova gondviselése még most is minden parányi ízében, minden csepp vérében benne van. Nem kell nekik ezt megtanulni, mert ők ezzel születnek és sosem felejtik el... — És különben is, mit szólnának az ősei, akikkel nemsokára találkozik majd, ha merev húrral érkezne hozzájuk? Ha nem viselné jól a gondját annak, ami féligformán szkítává teszi őket?

„Ki tudja, hogyan is van *ott* mindez? Bár bizonyosra veszem: *odaát* is kell működni egyfajta rendnek. Még ha másilyen is. Még ha az eviláginak éppen a fordítottja. Mert rend nélkül nincs evilág, de másvilág sem...”, elmélkedett Érd csendben. Észre sem vette, hogy közben kicsúszott a kezéből a fegyvere, s hogy a fia emelte fel és helyezte melléje.

Bese is csakhamar befejezte az *íja* zsírozását. Újbegyei hevéületében érezte még a *húr* feszes vonalát és kétirányú sikamlósságát. S bár tudta, hogy a faluban maradt férfiakkal hamarosan a *sarók* fenésébe és a szekérekerekek zsírozásába kezd — némelyik máris *sűrűn* tekingetett feléje —, gondolta, elüldögél még egy keveset az apjával. Nem azért, mintha ideig-óraig elszunyókált volna benne a kötelességtudat, sosem történt még véle ilyen, hanem, mert egyre *értékesebbeknek* érezte az apjával töltött perceket. Meg aztán azt is titkon remélte, hogy megosztja majd véle a nemzetségvezetés tudományát ezekben a napokban — amelyek annyira visszahozhatatlanul utolsóknak tünnek; ő maga sem értette, hogy miért tér hozzá vissza újra és újra ez a gondolat —, ha már eddigelé oly keveset szólott is róla.

Az is lehetséges, természetesen, hogy sosem fog már sor kerülni erre. Úgy vélheti az apja, hogy legkisebbiként minden benne van már a vérében. Nemcsak a sajátja, de a bátyjai tudománya és tapasztalata is. Hisz általában a legkisebbik fiúban összegeződik a család ereje, a törzs túlélésének a heve.

De azt is épp úgy gondolhatja, hogy mindenekelőtt a saját tapasztalatai alapján kell majd bátor és erényes nemzetségfővé válnia.

Vagy tán' azt képzei, hogy az *őszek* tanácsa kisegíti majd útbaigazításaival, mert mindenkor egyenlő felek a döntésben?

Eszébe sem jutott *szerénysége* folytán azt képzelni, hogy máris vérbeli vezetőnek tartja az apja.

A ködtől lassan kitisztuló Béga felé tekintett, miközben a vállig érő sötét haját ujjaival hátrafésülte és egy kendermadzaggal gyorsan összefogta¹, hogy a sorra kerülő munkája közben ne zavarja, de nem tűnt még fel a túlsó part.

Látta Mélyalja felől a bocskorvarsához érkező Bodékat a kosarakkal; hallotta elülni a zajt a cserépegető kemence irányából és annak utána Tas munkaáldását is ércesen felcsendülni; észlelte a házak szintjének minden mozdulatát, az embereket, asszonyokét és gyermekeiket egyaránt, de abban a percben, valamilyen addig ismeretlen tehetetlenség folytán az apjára és a közelgő váltás pillanatára gondolt csupán. Úgy érezte, lassan véget ér valami és sokkal több annál, mint ami egyelőre látható belőle.

Mond-e valami lényegeset az apja azokban az *utolsó előtti* napokban vagy máris elszakadt volna ettől a földi valóságtól, hogy *odaát*, az ismeretlen örökkévalóságban élő ősoket látogassa sorra? Anyja is úgy halt meg, hogy napokkal korábban elillant a lelke. Látni lehetett rajta, egyetlen ízeckéjében sem érdekelté már a földi valóság. Csak gunnyasztott rebbenéstelenül a házi tűzhely mellett, mint egy végképp szárnyaszegett, elgyámult madár. Semmit nem mondott s mintha egyetlen hozzá intézett szót sem hallott volna már... Apja sem vesz már magához ételt néhány napja. Vízet is csak keveset, hogy ne kelljen sokszor kimennie tőle. Nehezebbé esik már a járás, ha senki sincs véle. Napközben bizony sokat van egyes egymagában, minthogy mindenki a nemzetség érdekében jön-megy és tesz-vesz.

Vajon minden öreg így hal meg egyszer?

Ez volna-e az evilág és a túlvilág közti szabályszerű és erőszakmentes átmenet?

Akkor, amikor nem dicsőséges harcban, nem sorvasztó betegségben vagy hirtelen baleset folytán megy el az ember?

Szemmel láthatóan apja még köztük van, velük együtt kél és fekszik, megfáradt teste köti csupán ehhez a világhoz, figyelte olykor napközben. Lejárt immár a földi ideje...

„Előbb vagy utóbb bekövetkezik az, aminek be kell következnie!”, gondolta Bese beletörődően. Jobb keze fagygyús ujjait a szakállába törölte, aztán hirtelen felállt: „Az élőkkel kell most foglalkoznom, holnap lesz az aratás!”, gondolta.

Jólesően kinyújtózkodott. Zömök, tagbaszakadt ember volt. Épp olyan, mint Bokros, a lova. Kendervászon nadrágjának zsinórját szorosabbra fogta, utána pedig aprómintás ingének szárnyait és díszes övét igazította meg. Éppen csak anyyira, hogy ne legyen kényelmetlenül szoros, illetve rendetlenül kibomlott. Oda szólt még az apjának, mielőtt bevitte volna a házba az íjakat:

— Maradj csak, leteszem őket, aztán a sarlókért és a *fenkő*ért megyek. Jobb idekünt üldögelni a *napfényen*, mint odabent a hűvös félhomályban! Visszajövök ide munkavégeztével. — Eszébe se jutott, hogy apja megfáradt, köd ülte szemét

¹„A többi párthusok szkíta módra feltűrt haját viselnek a megrémítés végett.” Plutarkhosz: *Crassus élete*, 24)

éppenséggel zavarhatja is Égúr bősséggel ontott fénye. — Gyakori didergései miatt marasztalta kint a napon. No meg, hogy dolga közben távolról is szemmel tarthassa.

Le kellett hajtania a fejét, amikor az ajtónyílást átlépte. A szemközti faliszőnyegen a nap madara, a kiterjesztett szárnyú *kerecsen* képe *ragyogott* a *reggel* áldott fényében. Aranyszálakat is szőhettek bele elvértve, eddig észre sem vette. Mintha itt-ott fel-felcsillant volna rajta a nap tüze. Pontosan úgy, amiként hajdanában Tündér hajszájai is, ha napsugár érte. Azok volnának talán a szőnyegbe szőve?... Nem, nem lehetnek, hisz gyermekkorától a falon lóg a szőnyeg. Anyja hozományához tartozott valamikor *régen*.

A többi szőttesen is szent állataik képei világlottak. Némelyik rátétként, mint az agancsos szarvasünő és a csavart szarvú kos. De volt közöttük párduc is, hiszen a lovasnépek legtávolabbi ősapját, Nimródot valamikor Párduc Ősnek hívták. De bizony — sokszor mondogatják sajnálkozva az öregek — alig-alig emlékeznek már erre, oly régen történhetett. Valamikor és valahol elszakadhatott az emlékezés szála... Nem csoda, hisz sokfelé megfordultak már: termékeny folyóvölgyekben, magasföldön, most e hatalmas pusztaságon élnek. Akkor jut csupán az eszükbe, amikor a neves eleik tetteit elmesélő regősének után a csillagos égboltozatra szegzik tekintetüket vagy amikor párducvadászat alkalmával halk hálát rebegnek. De akkor is, amikor a Vadász árnylelkéhez, hős Nibúrhoz fohászknak, hogy tegye rettenthetetlenné őket, hogy legyőzhessék az akár üzenettel, akár alattomosan rájuk törőket.

Nimród az égi szerűn is tevékeny. Jön-megy, kutyáival az oldalán, miközben mindig rajtuk a fél szeme. Kora kikeletkor esténként látják őt a napnyugati égen. Szénacsinalás után azonban hajnalonta pillant le rájuk, ezúttal napkeleten, amikor éjjeli vadászatai után meg-megpihen. Pajzsától és bunkósbotjától akkor sem válik meg. De miért is tenné le azokat a kezéből? Egyik sem teher, hisz egészen *egyben* nőttek véle! Miként ők a lovaikkal és az íjaikkal... No, meg aztán szüntelenül szüksége is van a fegyvereire: az oroszlán és a hiúz a háta mögött leselkednek, csupán egy *nyílvessző* lövésnyire tőle. Támadásra készen, ha éhesek éppen, ha az égi mezőn nem tettek volna elegendő zsákmányra szert. A vadással szemben pedig a *bika* fújtat. Még az árnylelkek világában sincs *béke!*... A szerencsét hozó *nyúl*² azonban ott ugrabugrál előtte. Egy kicsiny *lény* is segíthet olykor a *súlygyen*!

Egy eszefúrt főleg!

Egy istenekkel cimboráló.

Hiszen a nyúl a szent *sólyom* hírnöke: az Oltalmazó testet öltött alakjának *gyors* léptű követje. A jó *gyarapító*ja. Mindenfelé bősség sarjadzik a lába nyomán. Mindig termékenységgel jár a megjelenése. Nem lőhetik le, mert azzal elszalasztanák a

²Minden földrészen a szaporasághoz, az örök élethez, a furfang biztosította túléléshez és a holdhoz kötődik a ~

szerencséjüket. Azt tartják a legjobb vadásznak maguk között, aki szárnyra kél véle és elevenen csípi fülén. „Aki megfogja a szerencséje lábát.”

... egy nyúl ugrott elő hirtelen a két sereg közti kiaszott fűből, amikor a szkíták és a perzsák csatarendben álltak, hogy szemtől szembe megütközzenek valahára egymással. Látván ezt a szkíták, ahelyett, hogy megküzdtöttek volna az ellenséggel, a nyulat³ kezdték el vala kergetni. A perzsák pedig elálmélkodának ezen a fölöttébb furcsa szokáson, s azt gondolák: „jobb visszavonulnunk, mert a szkíták megvetnek bennünket”.

(Hérodotosz: IV. könyve nyomán)

Senki sem volt a házban, akivel az észrevételeit megoszthatta volna. De nem is lehetett: oly kimondhatatlanul sejtelmesek! Senkinek sem beszélt, beszélhet Tündérről. Még Pirkának sem, pedig régóta érzi, hogy kapcsolatban van anyja árnylelkével. — Férfiember nem *tűm*ódhet, merenghet ilyen emlékeken. Főleg akkor nem, amikor olyan eleven hús-vér asszony áll mellette, mint Harmat, aki okossága, rátermettsége, és most már rangja folytán is a falu első asszonya. Olykor még följe is kiterjesztené a hatalmát. Vagy esetleg láthatatlan dövények módjára rejtett eszközökkel szeretné befolyásolni? Megtévesztő az ereje, ha akarja, számtalanszor tapasztalta már. Ejsze árnylelkekkel cimborál éjszaka!

Amikor a fal mellé állított, szépen felgöngyölt takarókhoz ért — „ilyen gondosan csak Kincsa rendezhette el”, gondolta elégedetten, „minden családtagot pontos és szeretettel végzett munkára *serkent*” —, és az íjakat szegre akasztotta, eszébe jutott hirtelen: előtte való este lányai zümmögően halk beszéde altatta el. Akkor, félálmában, úgy érezte, mintha Tündér lett volna mellette és kedves szavakat sugdosott volna a fülébe. Ahogyan annyiszor tette, ha felkínálkozott néki. Nem várt rá a maga helyén, a női oldalon, hanem ő maga osont át hozzá nesztelenül és bújt a takarója alá. A madárhangokkal beköszöntő hajnal sokszor kapta anyaszült meztelenül melléje bújva s olyankor az elsőként ébredő anyja rosszálló szemvillanásai közepett öltözködött fel: „A szerelem rejtelve távozzék az éjszakával együtt!”, dohogott minden alkalommal. De Tündért nem zavarta.

Nincs még egy olyan teremtés a nemzetségben!

Ezek az asszonyok valamennyien nagy hangúak. Éppenséggel zsémbesek is öregkorukra! Folyton-folyvást mindenért zsörtölődnek, mintha nem lenne más feladata egy férfiembernek, csupán az, hogy naphosszat őket hallgassa! Rájuk kell pirítani olykor, hogy egy ideig csendben maradjanak.

Nem értette, mit is pusmogtak maguk között a lányai, de ha értette volna, se figyelt volna rájuk: borítsa némaság a titkaikat! Szeretetteljes kapcsolatuk azonban nagy megnyugvással töltötte el. „Tündér és az én vérem tartja őket össze! Kettejük közül Kincsa hasonlít rám. Pirka egészen más alkat: olyan, mint ami-

³Hérodotosz gyermekesnek írja le ezt a jelenetet, mert valószínűleg nem értette a nyúl mitikus jelentését, de leírása alapján a perzsák sem.

lyen az anyja volt, amikor a királyi szkíták székén először találkoztam véle. Törzsrünk vezetőjével és legderekabb fiaival vittük oda az adót éppen, hogy továbbra is a zsoldoshadaikkal védjenek minket, ha netalántán sereggel törne ránk valamilyik idegen király. — Csupán a haja színe sötétebb és a szálai egyenesek. Azt hinné az ember, hogy egy jó szél elfújja, pedig egy csöppet sem gyöngé.”

Még mindig élénken emlékezett Tündér felejthetetlenül szép arcára. Szeme tisztasága minden ékszere ragyogását felülmúlta. Semmi és senki sem tudta a képét elhomályosítani benne. Immár halála napjáig véle marad az emléke. Azzá vált, ami volt: látománnyá. Ennek ellenére még *odaáról* is érezni lehet a jóságát: nem jár vissza az árnyak világából, mint más féltékeny lelkek szoktak, hogy rossz szóval bántsa a másikat. Sőt, inkább hálás, hallgat, mint a sír, amiért ha nem is a szeretetébe, de a pártfogásába vette Harmat a kisleányait.

Igaz, jelenlegi asszonya sem próbálja becsmérteni Tündér emlékét. Mégcsak kérdezni sem kérdezi róla. Esetleg Kincstől érdeklődik, el-elve, s olykor Pirkán tölti ki a bosszúját, ha ő nincs otthon, számolt volt be róla esetenként az anyja.

Azért, amit sejt csupán.

Azért, ami ő sosem lehet számára: az odaadóan gyöngéd szerelmes...

„Vagy tán azért, mert Pirkát védem sokszor, ellenében?”

Még Harmat sem tudhatja, hogy leányom megjövendőlt elhivatottságát oltalmazom minden *vita*fakasztó alkalommal. Azért merek olykor az ősi szokás ellen *véteni*.

Míg Tündér a szerelmet jelentette, Harmat a kapóra jött gyakorlatiasságot. Anya kellett a két leány mellé! És nem utolsósorban fiúutódok.

A halottak helyében.

A halva születettek pótlására.

Nemzetségfő sarjadéknak... Zete mindegyik fiúnkon tútesz majd! Bicebócasága miatt és ellenére máris bölcs és megfontolt, bátor és áldozatos.”

Az élőnek mindig nagyobb a szava, mint az eltávozottnak. Ezt leginkább Harmat tudhatja!

Egy gazdag erdővidéki törzsfő leánya volt Tündér. Különös véletlen során időzött szüleivel a Tány-parti fejedelmi széken. Éppen akkor, amikor ő is ott tartózkodott a törzsbeliekkel. Vacsora közben látta meg és szeretett bele. Mindvégig búsongva nézett a leányra, mivel a fejedelmi megvendégelés az adóügyek elintézését és a követek elbocsájtását jelentette. A lakoma vége felé Tündér nem sütötte már le a szemét, hanem egyenesen a lelkébe nézett. Bátorításától felbuzdulva emelte fel a poharat és kérte feleségül, miután annak rendje-módja szerint „nagyon eldicsérte magát, hogy milyen nemzetségből való.”⁴ Ugyanis az volt szokásban a szkítáknál, hogy a legények vacsora után, a leány füle hallatára nyilat-

⁴Lukianosz: *Szkíta vagy vendégbarát*, XLIV.

koztak ilyenfajta szándékukról. A leány apja a többi kérővel együtt őt is figyelmesen meghallgatta, és azt mondta, keresse fel egy év múlva a törzsfői széken, ha nem áll el a szándékától addigra... „Hát el lehetett volna felejteni Tündért?”

Be csigalassúsággal teltek a hónapok, amíg Erdővidékre mehetett! Vánszorogott a nap az égi úton, botorkált a hold az éji ösvényen. Mintha valamilyen titkos féreg rágta volna a lelkét, nem volt nyugvása. Örökre fennakadt a lány szemének hajnalsugarán. Csak akkor szerezte vissza a lelki békéjét, amikor hitese feleségként hozta magával Bányába.

Senkinek nem beszélt arról, hogy három próbát kellett kiállania érette. Úgysem értette volna meg ezeket a furcsa szokásokat a szarvasünnő népe. Mindennél meggyőzőbb erejű volt náluk egy ifjú vadászsákmányának és harcokban ejtett sebeinek a száma. No, meg természetesen a fiatalok egymás iránti hajlandósága. Nem lehetett a szkíta nők vonzalmát földbe taposni. Nőrablás és háborúskodás esetében volt ez csupán másképpen, amikor is az erőszak győzedelmeskedett a szabad választás helyett.

Egy szőre színét változtató *tarandusz*⁵ kellett mindenki szeme láttára befognia és meglovagolnia; egy feneketlen ingoványon kellett zombékról zombéokra átlábalnia; valamint az apai kívánságra elrejtőzött Tündért kellett a sűrű erdő és az alattomos mocsár közrefogta törzsi székhelyen a föld alól is előteremtenie. Akkor szerezte a lázzal és hidegleléssel járó betegségét is, amiből Ugra fia Örs gyógyította ki aztán a fehér fűz⁶ kérgének az oldatával. Talán épp ez a betegség volt házasságuk baljós előjele! Nem tudni már...

Segítség nélkül bizonyára nem állta volna ki a próbatételeket. Tündér nagy titokban fel-felkereste a vendégsátorban — olyan nesztelenül érkezett, mint az éjszaka és olyan csendben távozott, mint a hajnal —, és lépésről-lépésre megsúgta neki, hogy mit kell tennie a próbák szép sorjában való legyűréséhez. Hitte is, nem is Tündér tanácsait, de belátta: a maga erejéből és tapasztalatából semmiképpen sem boldogulhatott volna. Érezte, semmiféle emberi fortélyossággal nem könnyebbíthetett volna a dolgán, csupán csodával határos cselekedettel.

Könnyen meglehet, hogy bűbájosság is volt a dologban, ha jobban belegondol utólag, de akkor, a próbatételek teljesítése során nem érzett ilyet. Bár igaz, úgy ment minden, mint a karikacsapás, miután elkezdte, pedig a feladatok távolról sem voltak egyszerűek. Hiába volt nemzetsége, törzse legjelesebbje.

Tündér hamar levetkőzte az idegenszerűségét Bányába költözésével. Azontúl semmilyen varázslatosat nem cselekedett. A többi asszonyhoz hasonlóan élte a falu mindennapi életét. Sosem panaszkodott, noha jóval törekenyebb volt vala-

⁵Arisztotelész említi ekképpen az iramszarvast a *Csudálatos dolgok* című írásában; a gelónok földjén élt az állat; Ailianósz írja róla: „Bőréről azt tartják a szkíták, hogy képes ellenállni a fegyver hegyének, azért beborítják vele pajzsukat.” (*Az állatok sajátosságairól*, II.16)

⁶*Salix alba*, kérgének szaliciltartalma miatt a maláriás váltóláz fontos gyógyszere volt.

mennyinél. Két fontos dologban különbözött tőlük: kevés és halk szóval élt, pedig szépen zengő volt a hangja — különösen akkor szerette hallgatni, amikor a gyermekeket altatta, takargatta és ringatta; valamint aranszínű volt a haja, olyan, mint a szent nap tüze-fénye. Hányszor elnézte fésülködés közben! Bosszankodott is az anyja érette eleget, de ő maga sem tudott ellenállni a látványnak. Minduntalan Tündér hullámos és aranyló hosszú haján felejtette a szemét és olyankor bizony még ő is akadozott a munkájában.

Senkinek sem volt és senkinek sem lesz többé olyan hatalma fölöttele!

Boldogan élhettek volna öregkorukig, szüleikhez hasonlóan, ha nem halt volna bele a gyermekszülésbe! Érthető tehát, miért éppen Pirka a kedvenc gyermeke. Noha ezt soha senkinek nem mondta, nem mondhatta el. Sőt, azt hitte, szigorúságával még leplezheti is az érzelmeit. Jól tudja már, sosem lehetett és ezután sem lehet Harmatot az orránál fogva vezetni. Jól ráérez a dolgokra, de sokkal büszkébb annál, hogy erről őt kifaggassa.

Addig rágta a fülét Tündér halála után az anyja, míg a legközelebbi bőség napján alaposan szemügyre nem vette a rátarti jordi vénleányt. Épp elég jót és rosszat mondtak már róla az asszonyok, hogy felébresszék a kíváncsiságát. Olyasmiket, hogy azért nem kapott addig férjet magának, mert túlon túl büszke. Meg hogy nagyon válogat okossága miatt és igen sokat tart magáról ügyessége okán.

Elengedte a füle mellett a rosszat. Tudta, az asszonyok eredően féltékenyek egymásra, hetet-havat összehordanak, hogy egymást lekicsinyítsék. — A jót azonban töviről-hegyire megjegyezte. Azt is, hogy dolgoz és szorgalmas. Nem csalódott, amikor meglátta. Látásból ismerte amúgy, de addiglan átnézett rajta Tündér miatt. Ringó járása, telt kerek melle és szép ívű dereka miatt többször és hosszasan rajta felejtette a szemét.

Ilyen asszony kellene a lányai mellé! Éppen ilyen erőskötésű anya kell a jövőbeli fiúutódoknak! Tündér túl légies volt. Nem csoda, hogy oly gyorsan elköltözött a másvilágra!

Anyja csúnyán köhög az egyik hűlése óta. Ki tudja, meddig lesz még velük? Mielőbb asszonyra van szüksége a lányoknak! Amikor látta, hogy milyen délcegen üli meg Harmat a lovát, amikor híre kerekedett annak, hogy asszonyi dolgokban is éppolyan jeles, nem habozott tovább: azonnal feleségül kérte.

Nem is bánta meg. Egyazon *fából* faragták őket. Erős és szívós gyökéretű, vastag és egyenes derekú, arányos és dús lombozatú cserfából. Amit a legerősebb vihar és a legdühöngőbb szél sem képes kidönteni vagy kicsavarni.

S amikor ezt gondolta, Tündér alakja olyannyira elhalványodott benne, mint ha igaz sem lett volna. Csupán a képzelet játéka...

Ahogy az ajtónyílás felé tartott, hogy a házközben tartott bőrszakokból elővegye a sarlókat és a fenkövet, egyre inkább érezte, hogy valami helyrehozhatatlanul megváltozott körülötte, bár egyelőre menetrendszerűen zajlott odakint minden.

„A fény lenne vakítóbb talán? Avagy a Pirka miatti aggodásom egyre erősebb?”, töprengett magában. „Vajon nem én erőltettem túlon túl a nőavatás elhagyását? És ezért fog el valamiféle furcsa kétség utólag? Olyan, amilyent még soha életemben nem tapasztaltam. Nagy felelősség a törzs szokásaival ellentétes döntést hozni!”, fogalmazta meg a lelkéből felfakadó kételyeket. „Dehát testvérbátyó, Tas jóslata is ezt erősítette meg. És Ugra fia Örs, a férfiatlan is mellénk állt. Pedig ő aztán igazán mindenkinél jobban érzi az egyensúlyi helyzetet, feleség és a gyógynövények szárított részeinek és kipréselt olajának mindennapos vegyítési arányai miatt.”

Kilépett a fényre és körülnézett. Tündöklően ragyogott már a Béga túlsó partja, az azontúli vidék, szép lankás dombjaival, no meg a mögöttük húzóódó távoli lán.

Apja ugyanolyan testtartásban üldögélt a farönkön, mint ahogy korábban hagyta. Csupán az ajkai mozogtak. „Máris az ősökkel társalogna talán?”

Lentről, a cserépegető kemencéből vékonyka füst szállt az égnek, de nem lehetett érezni a szagát egyelőre, bármennyire mélyen szimatolt is bele a levegőbe.

Három kéz segít a családjából az ide i aratásban, csakúgy, mint tavaly. Anyja sarlóját is mindenképpen meg kell majd köszörölnie. Épp csak annyira, hogy visszafényeljen a napsugarakra. Balszerencsével járhat, ha nem teszi rendbe. Jövőre, talán, Köl is vághat véle. Mindaddig, amíg férfitá nem avatják, hisz azontúl már nem szokás női munkát végeznie a fiúgyermeknek. Elegendő, ha az idén az asszonyok nyomában szorgoskodik az öccsével, ha összegyűjti és kévébe köti a levágott szárazakat.

Kezébe vette anyja sarlóját. „Kopott nyelvű, de azért van még éle! Hányadik esztendeje is használatlan már?”

Minden nyáron húz rajta néhányat a durva szemcsés fenkővel. Tas munkaálása után, mielőtt még az aratás elkezdődne, a búza- vagy kölesföld mellé helyezi — begyével fölfelé, hogy a rontást elűzze —, hogy anyja valamikori dolgos keze és fáradhatatlan példájának szelleme továbbra is közöttük legyenek: segítse őket. Hadd fakadjon bő termés az asszonykéz szorgalma nyomdokán!

Aztán a Pirkával vásárolt új sarlók szélét próbálgatta óvatosan a hüvelykujja begyével. Tavalyi aratáskor veszítették el az eredeti élüket. Pedig, ejnye, de jól vágtak, suhogtak, surrogtak akkortájt! Vastag rendben dőlt nyomukban a megszámolhatatlan búza- és kölesszár. Volt is szaporája a munkának. — Alaposan ki kell majd fennie őket, hogy az idén is ugyanolyan bő termésük legyen! A Harmat kérésére ültetett kendert is ezzel kell majd levágniuk az asszonyoknak.

Pirkát vitte magával Bátor fia Zsombor helyett Kovára, amikor szerszámokért kellett mennie. Zsombor belázasodott éppen. Köl pedig túl fiatal volt az úthoz. Első vadászata előtt nem veszik férfiszámba a fiúgyermeket, csupán a férfiatástól.

Beke Sándor

Téma

És akkor
fekete hintóikból,
S-alakú pipáikat
szorongatva
kiszállnak
az írók,
és eljönnek
a költők
kerékpáron
vagy gyalog,
kikopott szürke
nadrágban,
látni
a virágfakadást,
átölelni
a Múza derekát,
kitapogatni
a béke körvonalait,
feltöltődni
csókkal,
késleltetni
a halált,
teleírni
az újságot
jó hírekkel,
zöld
személyvonalokra ülni,
átsegíteni
a vakokat az átjárón,
köszönni
a féllábú rokkantaknak...
És állnak
tehetetlenül
a ketyegő óra előtt,
és írnak,
írnak,
